

Dorota Nawrocka-Mazurek, Robert Wojtaszek

Grodzisk Mazowiecki, st. XII, gm.
loco, woj. warszawskie, AZP 59-62/11

Informator Archeologiczny : badania 30, 158-160

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wej). Materiał zabytkowy to głównie bardzo rozdrobnione ułamki ceramiki naczyniowej (132), 4 silnie skorodowane przedmioty metalowe, 2 krzemienie i 2 kości zwierzęce – łącznie 140 egzemplarzy zinwentaryzowanych w 34 numerach. Zgodnie ze wstępnymi badaniami materiał ten nawiązuje do stanowisk GAZ 34, 35 i 35A i należy go datować na późny okres lateński (kultura przeworska) oraz okres nowożytny. Zarejestrowane obiekty znajdują się na zachodnim skraju dużej osady, której wschodnią część odkryto na obszarze wymienionych stanowisk.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Badania nie będą kontynuowane.

Gąsawa, st. 6,
gm. loco, woj. bydgoskie

patrz: środkowa i późna epoka brązu

GŁUSZYNO, st. 1,
gm. Potęgowo,
woj. śląskie,
AZP 8-32/18

- ślady osadnictwa kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- ślady osadnictwa z wczesnej epoki brązu
- osada kultury łużyckiej (epoka brązu – wczesna epoka żelaza)
- osada kultury oksywskiej (młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich)
- osada kultury wielbarskiej (młodszy okres wpływów rzymskich)
- cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego i wczesnej fazy wędrówek ludów
- ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego
- ślady osadnictwa późnośredniowiecznego

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone na przełomie lipca i sierpnia przez dr. Henryka Machajewskiego (Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Finansowane przez PSOZ, Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Urząd Gminy w Potęgowie. Piąty sezon badań. Stanowisko było badane ratowniczo w latach 1992-1995. W sezonie 1996 wytyczono w nawiązaniu do wykopów z lat 1992-1995 dwa pasy wykopów: pierwszy o wymiarach 50 x 10 m, skierowany na zachód, drugi o wymiarach 35 x 5 m, z poszerzeniami, skierowany na północ. Łącznie przebadano 707 m².

Celem badań było rozpoznanie kolejnych partii pozostałości osadniczych z okresu przedrzymskiego i wpływów rzymskich, skupionych w zachodniej i północnej części stanowiska, oraz eksploracja obiektów wyoranych na powierzchnię w trakcie prowadzenia ekstensywnych prac polowych przez holenderskiego dzierżawcę. Stwierdzono 101 obiektów, 2491 fragmentów ceramiki naczyniowej, 228 bryłek polepy, 10 krzemieni, 51 bryłek żuźla; pobrano 10 próbek węgla. Z zabytków wydzielonych znaleziono: siekierkę kamienną, podkładkę kamienną, fragment ozdoby z brązu, 4 przęśliki. Pozostałości te można łączyć z kulturą pucharów lejkowatych, kulturą wczesnej epoki brązu, kulturą łużycką, oksywką, wielbarską oraz kulturą wczesnego i późnego średniowiecza. Znakomita większość obiektów cechuje się wypełniskami pierwotnymi, w nieznacznym stopniu zakłóconymi późniejszym osadnictwem. W ich rozmieszczeniu zauważa się wyraźne zgrupowania w strefie zachodniej (wykop 54-59) i w wykopie północnym (wykop 72, 76-78). Zwraca uwagę skupisko jam w wykopie 63-69, przypominające formą jamy po grobach szkieletowych, o wypełniskach jednak wysoce sperturbowanych współcześnie.

Wyniki badań dostarczyły nowych informacji, zwłaszcza związanych z osadnictwem kultury łużyckiej. W znakomity sposób poszerzona została baza źródłowa dotycząca osadnictwa w okresie rozwoju kultury oksywskiej i kultury wielbarskiej fazy cecelskiej.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Badania będą kontynuowane.

Gniezno, st. 22,
Jezioro Święte, woj. poznańskie

patrz: wczesne średniowiecze

GRODZISK MAZOWIECKI,
st. XII, gm. loco,
woj. warszawskie,
AZP 59-62/11

- cmentarzysko kultury grobów kloszowych (wczesna epoka żelaza)
- osada kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich)
- osada wczesnośredniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 1 lipca do 19 sierpnia przez mgr Dorotę Nawrocką-Mazurek i Roberta Wojtaszka (Przedsiębiorstwo Konserwator-

skie „Terra” s.c.). Finansowane przez inwestora prywatnego Ryszarda Klonowskiego. Stanowisko zostało odkryte w 1971 r. podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych przez Stefana Woydę. W 1995 r. zostały przeprowadzone pierwsze badania wykopiskowe pod kierunkiem A. Smolińskiego – objęto nimi obszar 13 arów w pasie o szerokości 2 m wokół działek przeznaczonych pod Fabrykę Wyrobów z Tworzyw Sztucznych. Do tegorocznych badań wyznaczono teren 20 arów, podzielonych na 2 wykopy: nr 8 i 9. Z powodu nie wywiązania się inwestora z umowy przerwano je po przebadaniu 13 arów (teren przeznaczony pod budynek produkcyjny – wykop 8 oraz 3 ary z obszaru przeznaczonego pod budynek magazynowy). Wykorzystano naniesioną na plany siatkę arów z oznaczeniami przyjętymi w poprzednim sezonie. Po zdjęciu humusu przy użyciu ciężkiego sprzętu eksplorowano warstwę kulturową, zbierając materiał w ramach ćwiartek arów oraz z obiektów czytelnych na poziomie tej warstwy.

Odsłonięto łącznie 420 obiektów archeologicznych, w większości wyodrębnionych poniżej warstwy kulturowej: 313 różnej wielkości i głębokości dołów posłupowych, 76 jam, 14 pieców do wytopu żelaza – dymarek, 8 grobów (w tym jeden zwierzęcy), palenisko, 3 studnie, 2 półziemianki, skupisko kamieni, 2 rowy. Dolki posłupowe nie tworzyły regularnych układów, z wyjątkiem trzech rzędów w arze D3, układających się w konstrukcję budowli naziemnej. Najczęściej były to obiekty o kształcie okrągłym lub owalnym, o średnicy od 20 do 50 cm i głębokości od 10 do 70 cm. Część z nich miała obstawę kamienną z otoczków, inne wypełnione były warstwą gliny (zwykle w górnej partii) w celu lepszego umocowania słupa w przygotowanym dole. Jamy, również różnego kształtu i głębokości, zazwyczaj były owalnymi, nieckowatymi zagłębieniami, nie tworzącymi między sobą żadnych układów przestrzennych, czasem nakładającymi się na siebie. Piece do wytopu żelaza wystąpiły tylko w arze C4b i C5d w postaci zwartego piecowiska bez wyraźnego układu przestrzennego. Były to różnej wielkości kotlinki pieców o przekroju nieckowatym, czasami z pozostałościami kłoców żużli. Odsłonięto groby ciałopalne popielnicowe. W większości popielnic znajdowały się fragmenty potłuczonych innych naczyń cienkościennych. Szczątki kostne zachowały się tylko w dwóch grobach – jednym zwierzęcym i jednym ludzkim – wynikało to z niesprzyjających warunków glebowych do zachowania przepalonych szczątków kostnych, albo były to groby symboliczne (?). Zwraca uwagę brak innego wyposażenia w postaci narzędzi czy też ozdób. Studnie zaliczyć należy do najciekawszych obiektów, jakie wystąpiły na tym obszarze. Wszystkie znajdowały się blisko siebie, tj. w północno-zachodniej części wykopu nr 8. Dwie z nich zostały przebadane w całości, trzecia, znajdująca się na skraju wykopu, tylko do połowy. Były to bardzo głębokie obiekty rysujące się w stropowej części jako rozległe jamy. Studnia z ara E4a (obiekt 464) miała konstrukcję klepkową, składającą się z czterech pionowo wbitych kółków o średnicy 20 cm. Każdy z nich tworzył narożnik drewnianej cembrowiny. Ściany boczne wyłożone były dwiema warstwami desek (około 3 cm grubości), zaostrzonych na końcu i wbitych w grunt. Konstrukcja drewniana zachowała się jedynie w dolnej części studni. Wyżej ściany lejowatej jamy wyłożone były warstwą kamieni, które z czasem osunęły się do wnętrza studni.

Na dnie w warstwie namuliskowej znaleziono naczynie gliniane, jednak większość zabytków z tej studni pochodziła z warstw zasypiskowych. Druga studnia, z ara D4d (obiekt 547), miała konstrukcję zrębową o wymiarach 1,4 x 1,2 m. Zachowało się 15 belek (dranic) w układzie pierwotnym. W dolnej części po bokach konstrukcji drewnianej znajdowały się ułożone kamienie. W warstwie namuliskowej nie znaleziono zabytków – prawdopodobnie studnia ta była czyszczona w okresie użytkowania. Brak śladów po ewentualnych zmruszonych belkach w wyższych poziomach sugeruje, że studnie były częściowo rozbierane po zaprzestaniu ich użytkowania. Bale drewniane z konstrukcji obiektów 464 i 547 zabezpieczono do analiz dendrochronologicznych i ewentualnej rekonstrukcji do celów wystawienniczych.

Półziemiankę (?) odkryto w wykopie nr 9 (obiekt 622). Odsłonięto tylko jej część, gdyż znajdowała się na krawędzi wykopu. Był to obiekt prostokątny z kilkoma dołami posłupowymi. Zachowała się przewrócona ściana, widoczna jako zwarta warstwa polepy. Pod nią wystąpiły liczne węgle drzewne (pobrane do dalszych analiz). Z profili wszystkich ciekawszych obiektów pobrano próby glebowe do analiz paleobotanicznych.

Materiał zabytkowy był bardzo liczny. Ogółem zainwentaryzowano 12965 zabytków, tj.: 8787 fragmentów ceramiki, 695 fragmentów polepy, 1563 fragmenty kości, 1850 fragmentów żużla, 46 zabytków wydzielonych, 24 próby ziemi. Charakter odkrytych obiektów świad-

GRÓDEK, st. 1,
gm. Klukowo,
woj. łomżyńskie,
AZP 46-81/-

czy o tym, że badany obszar znajduje się na peryferii dużej osady – wydaje się zatem, że działania gospodarcze przeniesione zostały poza obręb zabudowań mieszkalnych. Ponadto zwraca uwagę niewielka ilość zabytków wydzielonych charakterystycznych dla osad, tj. przęślików, ciężarków tkackich, narzędzi, ozdób.

Badane stanowisko powinno znajdować się pod stałym nadzorem służb konserwatorskich, ponieważ znajduje się w strefie inwestycji Grodziska Mazowieckiego.

• cmentarzysko kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski – starszy okres wpływów rzymskich)

Wykopaliskowe badania ratownicze w związku z planowaną eksploatacją żwiru na skalę przemysłową, przeprowadzone w dniach od 24 maja do 26 sierpnia przez mgr. mgr. Antoniego Smolińskiego (PHU ANWIT Warszawa) i Sławomira Żółkowskiego. Finansowane przez PSOZ w Łomży. Drugi sezon badań. Założono 6 wykopów o łącznej powierzchni 6 arów.

Wykop nr III/96 był kontynuacją wykopu nr III z 1995 roku. Wytyczono go na obszarze przylegającym do wybierzyska głównego od strony południowo-zachodniej, gdzie krawędź północną stanowiła krawędź piaskowni o nieregularnym przebiegu. W obrębie tego wykopu stwierdzono i wyeksplorowano 11 obiektów grobowych kultury przeworskiej, o numerach: 68, 69, 73, 74, 75, 76A, 76B, 77, 78, 79 i 145. Dziewięć z nich zawierało materiał zabytkowy, którego chronologię ustalono na fazy A₁-A₃ okresu przedrzymskiego. Pozostałe 2 groby (nr 79 i 145) zawierały materiał datowany na wczesny okres wpływów rzymskich.

Wykop nr XII/96, o powierzchni 184 m², zlokalizowano w zachodniej części stanowiska, tuż przy zachodniej krawędzi piaskowni. Z warstwy humusu wydobyto nieliczne, luźne znaleziska ceramiki. W części południowo-zachodniej był to materiał ceramiczny charakterystyczny dla kultury przeworskiej. W części środkowej wykopu i w kierunku północno-zachodnim, w spągu humusu znaleziono kilka fragmentów ceramiki, których chronologię ustalono na epokę brązu. W obrębie całego wykopu nr XII/96 odkryto i wyeksplorowano 12 obiektów. Trzy obiekty, o numerach 71, 71A i 72B, były grobami kultury przeworskiej, dwa z nich (71 i 71A) były mocno zniszczone przez orkę. Obiekty nr 72 i nr 100 to najprawdopodobniej groby. Obiekt nr 72 nie zawierał wyposażenia, zaś w obiekcie nr 100 wystąpiło kilka fragmentów ceramiki, w tym jeden wczesnośredniowieczny. Pozostałe obiekty (108-113) nie zawierały wyposażenia, wydzielały się słabo w piasku calcowym. Najprawdopodobniej łączyć je należy z fragmentami ceramiki z epoki brązu, którą w układzie rozproszonym stwierdzono w warstwie humusu wykopu nr XII/96, są to więc najpewniej ślady obiektów osadniczych z epoki brązu. Mała liczba grobów kultury przeworskiej na obszarze wykopu nr XII/96 wskazuje, iż teren ten stanowi już peryferię cmentarzyska.

Wykop nr XIII/96, o powierzchni 42 m², został zlokalizowany w części centralnej stanowiska, obejmując nieprzebadany jeszcze obszar pomiędzy wykopami nr II i nr X z 1995 roku. W warstwie humusu miąższości do 30 cm (powierzchnia gruntu była porośnięta darnią) znaleziono zarówno liczne fragmenty ceramiki w układzie rozproszonym, jak też zabytki metalowe, z czego należało wnosić, że część obiektów będzie zniszczona. Wyeksplorowano 22 obiekty o numerach 80-90, 90B, 91-99, 101. Osiem małych obiektów, kolistych w rzucie poziomym, o przekroju najczęściej nieckowatym, nie posiadało w wypełniskach wyposażenia. Są to najprawdopodobniej groby oraz dolki postłupowe. Pozostałe obiekty tworzyły dwa skupienia. Były to groby, których wypełniska złożone były głównie z warstwy tłustej, zwięzłej spalenizny, zawierającej liczne fragmenty ceramiki oraz drobne fragmenty przepalonych kości. Obiekty miały długość od 1,4 do 0,6 m, szerokość od 1,2 do 0,6 m. Na uwagę zasługuje obiekt nr 82, duży grób jamowy, w wypełnisku którego stwierdzono obok fragmentów ceramiki liczne zabytki metalowe, między innymi smukły grot włóczni wbity w ścianę jamy grobowej. Inny charakterystyczny obiekt to grób nr 90B, z którego wydobyto 6 naczyń całych, 2 z nich wypełnione były całkowicie przepalonymi kośćmi. Inne groby popielnicowe to obiekty nr 81 i 90. Stwierdzono także, że groby ze starszego okresu wpływów rzymskich wkopane były w kilku przypadkach w groby starsze – z młodszego okresu przedrzymskiego, a także, iż skupiska grobów tworzą obiekty o różnej chronologii. Po raz pierwszy na tym cmentarzysku odkryto grób szkieletowy z pochówkiem w jamie grobowej (obiekt nr 101). Grób ten został częściowo zniszczony na obszarze wykopu nr XIV/96. W grobie szkieletowym znaleziono fibule brązowe datowane na fazy B₂-C₁ okresu wpływów rzymskich.